

FRANSA VE TÜRKİYE SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA YER ALAN DEĞERLER

VALUES IN FRANCE AND TÜRKİYE SOCIAL STUDIES CURRICULA

Yaşar KOP¹, Berra BULUT²

ÖZ: Bu çalışmada, Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı ile Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, Schwartz Değer Sınıflaması kapsamında incelenmiştir. Schwartz Değer Sınıflaması, kapsamlı ve uluslararası alanda kabul görmüş olması nedeniyle tercih edilmiştir. Araştırmada ilk olarak, Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın genel yapısı hakkında bilgi sunulmuştur. Çalışmanın amacı, her iki ülkenin eğitim programlarının Schwartz değer sınıflamasına göre karşılaştırılması ve mevcut durumlarının analiz edilerek alana önemli bir katkı sağlanmasıdır. Nitel araştırma yönteminin tercih edildiği çalışma kapsamında doküman incelemesi yapılarak veriler sistematik olarak analiz edilmiştir. Bulgular, Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nda özaşkınlık değerinin ön planda olduğunu, Türkiye 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda özaşkınlık ve muhafazakarlık değerlerinin, Türkiye 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda ise özaşkınlık ve özgenişletim değerlerinin öne çıktığını göstermektedir. Değerlerin eğitim müfredatına entegrasyonu, öğrencilerin dengeli gelişimini ve toplumsal rollerde sorumluluk almalarını teşvik edebilir. Bu nedenle, çalışma, Türkiye ve Fransa'nın öğretim programlarını değerlendirerek değerler eğitiminin önemini vurgulamakta ve bu kapsamda öneriler sunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Fransa, Türkiye, Schwartz Sınıflaması, Sosyal Bilgiler, Öğretim Programı

ABSTRACT: This study examines the History and Geography Curriculum in France and the 2018 and 2024 Social Studies Curricula in Türkiye within the framework of the Schwartz Value Classification. The Schwartz Value Classification was chosen due to its comprehensive and internationally accepted nature. The study begins with an overview of the general structure of the French History and Geography Curriculum. The aim of the study is to compare the educational programs of both countries according to the Schwartz value classification and to analyze their current states, thereby making a significant contribution to the field. The study employs a qualitative research method, systematically analyzing data through document review. Findings indicate that the value of self-transcendence is predominant in the French History and Geography Curriculum, while the values of self-transcendence and conservatism are prominent in the Turkish 2018 Social Studies Curriculum. The Turkish 2024 Social Studies Curriculum emphasizes the principles of self-enhancement and adaptability to change. The integration of values into the educational curriculum can promote balanced development in students and encourage them to take on social roles responsibly. Therefore, this study highlights the importance of value education by evaluating the curricula of Türkiye and France and offers recommendations in this context.

Keywords: France, Türkiye, Schwartz Classification, Social Studies, Curriculum

Bu makaleye atf vermek için:

Kop, Y. ve Bulut, B. (2024). Fransa ve Türkiye sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yer alan değerler, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(Özel Sayı), 46-61.

Cite this article as:

Kop, Y., & Bulut, B. (2024). Values in France and Türkiye social studies curricula. *Trakya Journal of Education*, 14(Özel Sayı), 46-61.

* Bu makalenin bir kısmı, 20-22 Mayıs tarihleri arasında Edirne'de gerçekleştirilen 2024 12. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Prof. Dr., Kafkas Üniversitesi, Kars/Türkiye, e-mail: yasarkop@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7742-0490

² Yüksek lisans öğrencisi, Amasya Üniversitesi, Amasya/Türkiye, e-mail: berrabulut05@gmail.com, ORCID: 0009-0009-9957-0305

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Throughout history, human beings have lived in communities, and the cultural structures of these communities have been shaped by values. Values define the fundamental beliefs between right and wrong and ensure the continuity of society. Education is the most effective tool for transmitting culture and values from generation to generation.

The social studies course plays a crucial role in imparting societal values to individuals. In France, however, subjects such as history and geography are preferred over social studies. Therefore, this study examines the French History and Geography curriculum and the Turkish 2018 and 2024 Social Studies curricula within the framework of the Schwartz Value Classification. The Schwartz Value Classification was chosen due to its comprehensive and internationally accepted nature. It consists of four value dimensions: self-enhancement, openness to change, self-transcendence, and conservation.

A review of the literature reveals that studies on the French History and Geography curriculum are limited. This study seeks to address the existing gap in both national and international literature.

Main Research Question:

What similarities and differences are revealed when comparing the educational programs of Türkiye and France in terms of value education?

Sub-Research Questions:

1. Which value dimensions and value types are included in the Turkish 2018 and 2024 Social Studies curricula?
2. Which value dimensions and value types are included in the French 2015 History and Geography curricula?

Method

Research Model

In this study, the History and Geography Curriculum of France and the 2018 and 2024 Social Studies Curriculums of Türkiye were analyzed using the document analysis method, a qualitative research approach. This method was chosen because it allows for the in-depth examination of written and visual materials, making it suitable for the research's objectives. Document analysis is a systematic procedure for reviewing or evaluating documents both printed and electronic (computer-based and Internet-transmitted) material (Wach, 2013; Sak et al., 2021).

Population of the Research

The population of the research consists of the 2015 History and Geography Curriculum of France and the 2018 and 2024 Social Studies Curriculums of Türkiye. Initially, the general structure, skills, content, and learning areas of the French curriculum were examined. This examination aims to introduce the general structure of the French curriculum to the reader and provide the researcher with an opportunity to compare it with the Turkish curriculums.

Data Collection and Analysis

The relevant curriculums were obtained from official websites for data collection. The originality of the documents was verified, and Schwartz Value Classification was used in the analysis process. Data were presented in tables with frequencies indicated and supported by direct quotations. This process was carried out in accordance with the five stages of the document analysis method: accessing documents, verifying originality, understanding documents, analyzing data, and utilizing data.

Findings

The French History and Geography curriculum emphasizes universalism, reflecting values of equality, justice, freedom, tolerance, peace, cooperation, and respect for human dignity. This focus aligns with France's multicultural and cosmopolitan society.

In contrast, the 2018 Turkish Social Studies curriculum highlights both universalism and conservatism.

The 2024 Turkish Social Studies curriculum introduces a more structured framework, placing a strong emphasis on self-enhancement values like achievement. This curriculum is geared towards helping students attain personal and social goals, thereby encouraging a focus on individual success and societal contribution. The structured approach includes detailed learning outcomes, teaching strategies, and evaluation methods designed to support the comprehensive development of students.

Discussion and Conclusion

In this study, the History and Geography Curriculum of France and the 2018 and 2024 Social Studies Curricula of Türkiye were analyzed within the framework of Schwartz's Value Classification. The findings indicate that the French curriculum emphasizes universalism values but presents historical events from a biased perspective, particularly regarding events like the 1915 Armenian incidents.

The Turkish 2018 curriculum highlights universalism and conservatism, while the 2024 curriculum emphasizes self-enhancement and openness to change. These differences suggest that the curricula adopt varying approaches to values education, reflecting the distinct cultural and historical contexts of each country.

The research aims to contribute significantly to the field by analyzing the values education perspectives of both countries' curricula. Integrating values into the curriculum is shown to promote students' balanced development and encourage them to take on social roles and responsibilities. The study underscores the importance of values education in fostering critical thinking, ethical understanding, and active citizenship.

Future research could evaluate the curricula of different countries using various data collection methods such as observations, interviews, and document analysis. Such comparative studies could provide deeper insights into the effectiveness of values education across different educational systems and cultural settings.

GİRİŞ

İnsanoğlu, tarih boyunca topluluklar halinde yaşamayı tercih etmiştir. Bu toplulukların kendi kültürel yapıları bulunur ve var olan kültürü oluşturan en önemli unsur da değerlerdir. Değerler, doğru ve yanlış arasındaki temel inançları, ilkeleri ve standartları tanımlar. Ayrıca değerler toplumun devamlılığını sağlayan, toplumlar ve bireyler arasında olumlu tutum ve davranışların geliştirilmesinde rol oynayan sistemlerdir (Altunay & Yalçınkaya, 2011; Schwartz, 2015). Toplumlar kültürlerini ve değer yargılarını bir nesilden başka bir nesle aktarırken kullandıkları en etkili araç ise eğitim ve öğretimdir (Çetin, 2015). Eğitim ile toplumsal değerleri benimsemiş bireyler yetiştirme yollarından biri de sosyal bilgiler dersi. Çünkü sosyal bilgiler dersi, öğrencilere birçok değer kazandırmayı hedefleyen bir disiplin/derstir.

Araştırmaya konu olan Fransa'da sosyal bilgiler yerine tarih, coğrafya ve vatandaşlık eğitimi gibi derslerin tercih edildiği görülmektedir. Söz konusu dersler için içeriklerin hazırlanması ve öğretmenlere rehberlik sağlanması amacıyla öğretim programları oluşturulmaktadır.

Fransa, Tanzimat'tan itibaren Türk eğitim sisteminin şekillenmesinde son derece etkisi olan bir devlettir. Özellikle 1789 Fransız Devrimiyle birlikte "özgürlük, eşitlik, adalet, cumhuriyet ve milliyetçilik" gibi kavramlar dünya çapında yayılmış ve Osmanlı Devleti bu süreçten en çok etkilenen devletler arasında yerini almıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında da Fransa ile yakın ilişkiler sürmüş ve bu ilişkiler modern Türk eğitim sisteminin şekillenmesinde de etkili olmuştur (Kara, 2022a).

Bu çalışmada S. H. Schwartz tarafından geliştirilen Schwartz Değer Sınıflaması seçilmiştir. Tercih sebebi; sınıflamanın kapsamlı olması ve uluslararası alanda kabul görmesi oluşturmaktadır (Schwartz 1992; Altun, 2015). Demirutku ve Sümer'e (2010) göre, değerler insanların üç temel evrensel ihtiyacının zihinsel yansımalarıdır. Bu ihtiyaçlar; bireyin biyolojik gereksinimleri, sosyal ilişkileri geliştirme gereksinimi ve toplumsal sorumlulukları yerine getirme ihtiyacı olarak tanımlanır. Bireyler ve gruplar, davranışlarını açıklamak, uyum sağlamak ve davranışlarına gerekçe oluşturmak için bu ihtiyaçların zihinsel temsilleri olan değerleri kullanırlar (Demirutku & Sümer, 2010). Schwartz (1992), bu üç evrensel ihtiyacı temel alarak, dört değer boyutu içinde on değer tipi tanımlamıştır. Schwartz Değer Sınıflandırması Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1.

Schwartz değer sınıflaması

Değer Boyutu	Değer Tipleri	Açıklama
Özgenişletim	Güç	Sosyal statü ve saygınlık kazanma, bireylerin ve kaynakların üzerinde control ve etki sahibi olma
	Başarı	Kişisel hedeflere ulaşma ve toplumun belirlediği standartlara göre başarı elde etme
Değişime Açıklık	Hazcılık	Zevk alma ve duyuşsal deneyimlerden tatmin olma
	Uyarılım	Yenilik ve macera arayışı, heyecan verici ve meydan okuyan deneyimler peşinde koşma
Özaşkınlık	Öz Yönelim	Bağımsız düşünce ve eylem, keşfetme ve bireysel ifade özgürlüğü
	Evrenselcilik	Anlayış ve hoşgörü gösterme, tüm insanların ve doğanın iyiliğini düşünme ve gözetme
Muhafazacılık	İyilik Severlik	Yakın çevresindekilerin refahını ve mutluluğunu koruma ve geliştirme
	Gelenek	Din veya geleneksel kültürün belirlediği adet ve inançları kabul etme, bu değerlere bağlı kalma ve saygı gösterme
	Uyma	Toplumsal normlara ve beklentilere uygun davranma, başkalarını rahatsız edecek veya zarar verecek davranışlardan kaçınma
	Güvenlik	Toplumun, sosyal ilişkilerin ve bireyin güvenliğini, devamlılığını sağlama

Küçük, N. (2016)'dan uyarlanmıştır. <https://dergipark.org.tr/en/pub/abuhsbd/issue/32967/366361>

Tablo 1'de görüldüğü üzere Schwartz'ın değer sınıflaması, bireylerin ve toplumların çeşitli değerlerini dört ana boyutta sınıflandırır: özgenişletim, değişime açıklık, özaşkınlık ve muhafazacılık. Özgenişletim boyutu, sosyal statü ve kişisel başarı gibi bireysel güç ve itibarla ilgili değerlere odaklanır. Bu boyutta güç, başarı ve hazcılık gibi değer tipleri yer alır. Değişime açıklık, yenilik ve keşif arayışı ile ilgilidir ve uyarılım ile öz yönelim gibi değerleri kapsar. Özaşkınlık boyutu, insanların ve doğanın iyiliğini gözetmeyi, hoşgörü ve anlayış gibi değerleri içerir. Evrenselcilik ve iyilik severlik bu boyutun temel değerlerindedir. Son olarak, muhafazacılık boyutu, geleneksel normlara ve toplumsal düzenin devamlılığına önem verir. Bu boyutta gelenek, uyma ve güvenlik gibi değerler bulunur (Yığittir, 2012).

İlgili literatür tarandığında Fransa, Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'na yönelik çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Ulusal alan yazın irdelendiğinde; karşımıza çıkan ilk çalışmalardan biri Kara'nın (2022b) yapmış olduğu Fransa'da sosyal bilgiler dersi kapsamında okutulmakta olan Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nı incelediği araştırmasıdır. Özetle Kara bu makalesinde, öğretim programında tarihle ilgili içeriklerin coğrafyaya göre daha yoğun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer bir alan yazına dair örnek Kara, Aktaş ve Yaman (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmadır. Burada Fransa'daki tarih ve coğrafya ders kitaplarının toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelemesi yapılmış ve ders kitaplarının cinsiyetçi bir bakış açısıyla yazıldığını, kadınların genellikle toplumsal roller çerçevesinde sunulduğu ortaya konulmuştur. Yine Aktaş, Tokmak ve Kara (2021) tarafından yapılan çalışmada ise aynı ders kitaplarının küresel sorunlar bağlamında değerlendirildiği ve ders kitaplarının bütün dünyayı ilgilendiren evrensel sorunlara odaklandığı belirtilmiştir. Son olarak da Kara ve Tokmak (2023) Fransa'da okutulmakta olan Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nı laiklik açısından incelenmişler ve öğretim programının laik bir doğrultuda oluşturulduğu sonucuna varmışlardır.

Uluslararası alan yazında ise Marchand (2002), Fransa'daki kalabalık sınıflar göz önünde bulundurulduğunda Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın yoğun olduğunu belirtmiştir. Lebrun ve Niclot (2012) ise çalışmalarında, Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrencileri eleştirel düşünmeye ve araştırmaya teşvik edecek şekilde düzenlendiğini vurgulamışlardır. Knibiehler (2018) araştırmasında, Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın öğrencilerin istenen yönde vatandaşlar olmaları amacıyla düzenlendiğini ve siyasi eğitime yönelik içerikler barındırdığını ortaya koymuştur. Todorov (2022) ise, Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın hak ve sorumluluklara ilişkin unsurları içerdiğini ve öğrencilerin çevreye duyarlılığını artırmayı amaçlayacak şekilde yapılandırıldığını belirtmiştir. Tutiaux-Guillon (2022),

çalışmasında Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın Fransa'daki kozmopolit yapıyı ve kültürel çeşitliliği yeterince yansıtmadığını belirtmiştir.

İlgili ulusal ve uluslararası alan yazın incelendiğinde Fransa Tarih ve Coğrafya ile Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının karşılaştırmalı olarak Schwartz değerler sınıflaması bağlamında incelendiği alanda bir boşluk olduğu anlaşılmaktadır. Bu boşluk, bireylerin ve toplumların değer sistemlerini anlamak için önemli bir çerçeve sunan Schwartz değer sınıflamasının, çalışmaya konu olan Fransa ve Türkiye'nin kültürel değerleri ile eğitim politikalarının yeterince anlaşılmasına yol açabilir. Aynı zamanda Fransa ve Türkiye eğitim sistemleri arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilerek eğitim politikalarının geliştirilmesine katkı sağlaması da mümkün olmayabilir. Bundan dolayı, bu çalışma ile her iki ülkenin eğitim programlarının karşılaştırılması amaçlanmakta ve mevcut durumlarının analiz edilmesiyle alana önemli bir katkı sağlanacağı umulmaktadır. İşte bu amaçtan hareketle aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Ana problem sorusu şu şekildedir:

Türkiye ve Fransa'nın öğretim programları değerler eğitimi açısından incelendiğinde hangi benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır?

Alt problem soruları ise aşağıda sunulmaktadır:

1. Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında hangi değer boyutları ve değer tiplerine yer verilmektedir?
2. Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programlarında hangi değer boyutları ve değer tiplerine yer verilmektedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, yazılı dokümanları analiz ederek veri toplama imkânı sunan ve nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yazılı belgelerde bulunan içerikleri titiz ve sistematik olarak analiz etmek amacıyla kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Wach, 2013; Sak vd., 2021). Doküman incelemesi yönteminin tercih edilme sebebi, araştırmanın amacına uygun olarak kullanılacak olan yazılı ve görsel materyallerin derinlemesine incelenmesine olanak sağlamasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Doküman incelemesinde, araştırmacı dokümanlarda kullanılan sözcükleri analiz edebilir ve araştırmayı kendi ortamında düzenleyebilir (Creswell, 1998).

Çalışma Evreni/Grubu

Araştırmanın evrenini, Fransa'nın 2015 tarihli Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı ile Türkiye'nin 2018 ve 2024 yıllarına ait Sosyal Bilgiler Öğretim Programları oluşturmaktadır. Bu çalışmada ilk olarak Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programının genel yapısı, programda yer alan beceriler, içerik ve öğrenme alanları, tarih ve coğrafya derslerine ait temalar, konular ve öğrenme içerikleri incelenmiştir.

Bu incelemenin amacı, okuyucuya Fransa öğretim programının genel yapısını tanıtmak ve araştırmacıya Türkiye öğretim programlarıyla kıyaslama yapma olanağı sağlamaktır. Her iki ülkenin programları da amaç, kapsam, içerik ve öğrenme alanları bakımından değerlendirilmiş ve bu çerçevede karşılaştırılmıştır. Ancak asıl karşılaştırma Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya öğretim programında yer alan öğrenme içerikleri ile Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan kazanım ve öğrenme çıktılarının *Schwartz Değer Sınıflaması*'na göre karşılaştırılmasıdır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak için, Schwartz ve arkadaşları (2012) tarafından oluşturulan geniş kapsamlı değer sınıflandırması kullanılmıştır. Bu değer sınıflaması, dört temel değer boyutunu içermektedir: özgenişletim, değişime açıklık, özaşkınlık ve muhafazacılık. Her bir değer boyutu, belirli değer tiplerini kapsar ve toplamda on farklı değer tipi bulunmaktadır. Bu değer tipleri şunlardır: güç, başarı, hazcılık, uyarılımlık, öz yönelim, evrenselcilik, iyilik severlik, gelenek, uyum ve güvenlik.

Ayrıca verilerin toplanmasında Fransa’da 2015 yılında uygulamaya konulan ve halen kullanılmakta olan Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı ve Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çalışmanın temel veri kaynaklarını oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programları, Talim ve Terbiye resmî web sitesinden, Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı Fransa Eğitim Bakanlığının resmî web sitesinden (Ministère De L’éducation Nationale) alınmıştır.

Bu araştırmada, belgelerin detaylı bir şekilde incelenmesine olanak sağlayan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi; dokümanlara erişim, özgünlüğünün doğrulanması, dokümanların anlaşılması, verilerin analizi ve verilerin kullanılması gibi beş aşamalı bir süreçte uygulanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada veri erişimi ve analizi işlemleri şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

Dokümanlara ulaşma: Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden ve Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı’na <https://www.education.gouv.fr/au-bo-special-du-26-novembre-2015-programmes-d-enseignement-de-l-ecole-elementaire-et-du-college-3737> adresinden ulaşılmıştır.

Orijinalliği kontrol etme: Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Talim ve Terbiye resmî web sitesinden; Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı ise Fransa Eğitim Bakanlığı’nın resmî web sitesinden (Ministère De L’éducation Nationale) alınmıştır. Dokümanların orijinallikleri bu yolla kontrol edilmiştir.

Dokümanları anlama: Bu aşamada elde edilen veriler belli bir sistem içinde ve birbiriyle karşılaştırmalı olarak çözümlenmiştir. Fransa’nın öğretim programı üzerine yapılan incelemede, ilgili yapay zekâ araçlarından ve çevrimiçi çeviri platformlarından yararlanılmış ve Fransızca bilen alan uzmanından gereken uzman görüşleri alınmıştır.

Veriyi analiz etme: Verilerin analiz sürecinde Schwartz tarafından geliştirilen Değer Sınıflaması kullanılmıştır. Sınıflama 4 değer boyutu ve 10 değer tipinden oluşmaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular, nicel olarak frekansları belirtilerek sunulmuştur. Elde edilen veriler tablolaştırılmış ve doğrudan alıntılara yer verilerek desteklenmiştir.

BULGULAR

Fransa Tarih ve Coğrafya Dersi Öğretim Programının Genel Yapısı

Bu bölümde, Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı’nın sınıf düzeylerine göre nasıl organize edildiği, öğrencilerin kazanması hedeflenen becerilerin neler olduğu ve öğretim sürecinde kullanılması tavsiye edilen yöntemler ve teknikler tablolar halinde sunulmaktadır.

Tablo 2.

Fransa tarih ve coğrafya dersi öğretim programlarının organizasyonu

Yaş	Sınıf	Okul	Evre	Öğretim Kademesi
11	Sixième 6 ^{ème} (Ortaokul 1. Sınıf)		Evre 3 Konsolidasyon Döngüsü	Enseignement Secondaire (Ortaöğretim)
12	Cinquième 5 ^{ème} (Ortaokul 2. Sınıf)	Collège (Ortaokul)	Evre 4	
13	Quatrième 4 ^{ème} (Ortaokul 3. Sınıf)		Derinlemesine Çalışmalar Döngüsü	
14	Troisième 3 ^{ème} (Ortaokul 4. Sınıf)			

(Ministère de l’Éducation Nationale, 2021; akt. Kara, 2022b)

Tablo 2 incelendiğinde Fransa’daki ortaöğretim sisteminin yaş, sınıf ve öğretim kademelerine göre yapılandırıldığı görülmektedir. Ortaokul seviyesinde (Collège) dört ana sınıf bulunmaktadır. Ortaöğretim (Enseignement Secondaire) kapsamında yer alan bu yapısal düzenleme, öğrencilerin kademeli olarak

akademik bilgi ve becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Evre 3 ve evre 4, öğrencilere temel bilgileri pekiştirmenin yanı sıra daha karmaşık konuları derinlemesine inceleme fırsatı sunar. (Aydın, Kara & Tokmak, 2023). Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programının genel yapısı şekil 1’de sunulmaktadır.

Şekil 1. Fransa Tarih ve Coğrafya Dersinin Genel Yapısı

(Aydın, Kara & Tokmak, 2023)

Şekil 1 incelendiğinde Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı’nda, öğrencilere ilk olarak temel beceriler sunulduğu görülmektedir. Bu beceriler, ilkökul öğrencilerinin tarih ve coğrafya konularında temel bilgiler edinmelerini sağlar. Öğretim programında ortaokul seviyesinde ise öğrencilerin bu bilgileri daha derinlemesine kavramaları gerektiği ve ilkökulda edinilen becerilerin ortaokulda daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde öğrencilere aktarılması tavsiye edilmektedir.

Bu bölümde, Fransa'nın 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı’nda yer alan beceriler ile Türkiye'nin 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim programlarındaki beceriler tablolar halinde sunulmaktadır. Bu sunumun amacı, her iki ülkenin öğretim programlarında yer alan becerilerin Schwartz'ın değer sınıflamasına göre incelenmesidir. Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı beceriler alanı tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3.

Fransa tarih ve coğrafya dersi öğretim programında kapsanan beceriler

Ana Beceriler	Alt Beceriler
Zamanı algılayabilme yeteneğine sahip olmak, kişinin kendisini zaman içinde konumlandırabilmesi	- Belirli bir zaman veya dönem içindeki olguları doğru bir şekilde yerleştirme - Olguları ve olayları birbiriyle bağlantılı bir sıraya koymak - Belirli bir dönem veya periyot içindeki olguları birbirleriyle ilişkilendirme - Belirli bir zaman diliminde kronolojik olarak ileri ve geri gidebilme
Kendini mekanda konumlandırmak, coğrafi yerlerin tanımlanması	- Büyük coğrafi olayları belirlemek ve isimlendirmek - Belirli bir coğrafi bölgedeki yerleri tanımlamak, sınıflamak ve adlandırmak - Daha karmaşık bölgeleri sınıflandırmak, karakterize etmek ve adlandırmak - Coğrafi bölgeleri birbiriyle ilişkili olarak yerleştirmek - Farklı ölçeklerdeki analog ve dijital haritalar ile çeşitli projeksiyon yöntemlerini kullanarak mekanları temsil etmek
Mantık yürütmek, ve yapılan seçimleri gerekçelendirmek	- Tarihi ve coğrafi konularla ilgili sorular sormak ve bu sorulara yanıtlar bulmak - Tarihi ve coğrafi olayları anlamlandıran hipotezler oluşturmak - Bilgi kaynaklarını ve verileri doğrulamak - Bir yorumu veya yaklaşımı desteklemek için gerekçeler sunmak
Dijital dünyada bilgi sahibi olmak	- Çeşitli bilgi sistemlerini tanımak ve etkin bir şekilde kullanmak - Bilgi kaynaklarını bulmak, seçmek ve faydalanmak - Arama motorları, çevrimiçi sözlükler, ansiklopediler, web siteleri, belgesel kaynak ağları, dijital ders kitapları ve coğrafi bilgi sistemlerinden yararlanmak - Bilgilerin kaynağını ve doğruluğunu teyit etmek

	- Sayısal veriler üzerinde eleştirel düşünme pratiği yapmak, bu verileri mevcut bilgilerimizle karşılaştırmak ve çeşitli türde belgeler hazırlamak
Bir dokümanı anlama ve analiz etme	- Bir dokümanın genel içeriğini anlamak - Belgenin perspektifini ve özel bakış açısını tanımlamak - Bir veya daha fazla belgeye dayanarak soruları yanıtlamak için bu belgelerdeki bilgileri ayıklamak, sınıflandırmak ve önceliklendirmek - İncelenen konu hakkında belgeyi mevcut bildiklerimizle karşılaştırmak - Bir dokümanı netleştirmek, açıklamak ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmek için sahip olunan bilgileri kullanmak
Tarih ve coğrafyada çeşitli dilleri kullanma pratiği	- Yazılı olarak düşünceleri ve bilgileri oluşturmak, tartışmak ve fikir alışverişinde bulunmak - Sözlü olarak kendini ifade etmek, iletişim kurmak ve düşünceleri paylaşmak - Tarihi anlatılar ve coğrafi betimlemelerin özelliklerini öğrenmek ve uygulamak - Grafikler ve haritalar oluşturmak - Görsel-işitsel projeler ve sunumlar hazırlamak - Bağlamsal olarak belirli ifadeleri bir araya getirip kullanmak - Tartışma teknikleri hakkında bilgi edinmek ve uygulamak
İş birliği yapmak	- Ortak görevleri gerçekleştirmek ve grup içinde düzenli çalışmayı sağlamak için bilgi ve becerileri paylaşmak - Grup çalışmasının hızına ayak uydurmak - Kararları savunmak, açıklamak ve tartışmak için argümanlar geliştirmek - Ortak bir ürün gerekiyorsa, çözüm bulmak için birlikte müzakere etmek - Dijital araçları kullanarak kolektif bağlar kurma yeteneğini geliştirmek

(Ministère de l'Éducation Nationale, 2021; akt. Kara, 2022b)

Tablo 3 incelendiğinde Fransa'daki ortaokullarda uygulanan Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın çeşitli becerilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Bu beceriler, tarih ve coğrafya disiplinleriyle yakından ilişkili olup, öğrencilerin zamansal ve mekânsal farkındalığını artırmayı, akıl yürütme ve gerekçelendirme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Program, öğrencilerin karmaşık tarihsel ve coğrafi bağlamları anlama ve yorumlama yeteneklerini kazanmalarına yönelik olarak tasarlanmıştır (Aydın, Kara & Tokmak, 2023). Türkiye 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kapsanan beceriler tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4.

Türkiye 2018 sosyal bilgiler öğretim programı

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Kapsanan Beceriler	
- Araştırma	- İş birliği,
- Çevre okuryazarlığı	- Kalıp yargı ve ön yargıyı fark etme,
- Değişim ve sürekliliği algılama,	- Kanıt kullanma,
- Dijital okuryazarlık,	- Karar verme,
- Eleştirel düşünme,	- Konum analizi,
- Empati,	- Medya okuryazarlığı,
- Finansal okuryazarlık,	- Mekânı algılama,
- Girişimcilik,	- Öz denetim,
- Gözlem,	- Politik okuryazarlık,
- Harita okuryazarlığı,	- Problem çözme,
- Hukuk okuryazarlığı,	- Sosyal katılım,
- İletişim,	- Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma	- Yenilikçi düşünme
	- Zaman ve kronolojiyi algılama

<https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 05.04.2024 tarihinde erişilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, Türkiye 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda 27 becerinin yer aldığı görülmektedir. Bu beceriler öğrencilerin hem akademik hem de sosyal yönden gelişmelerini desteklemekte ve öğrencilerin bilgiye erişim, eleştirel düşünme, problem çözme ve sosyal sorumluluk gibi alanlarda donanımlı olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu beceriler, öğrencilerin gelecekte karşılaşacakları çeşitli zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabilir ve onları daha donanımlı ve sorumluluk sahibi bireyler haline getirebilir.

Türkiye 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda kapsanan beceriler tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5

Türkiye 2024 sosyal bilgiler öğretim programı

2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Kapsanan Beceriler			
Benlik	Sosyal Yaşam	Ortak/Birleşik	Okuryazarlık
- Kendini tanıma	- İletişim	- Uyum	- Vatandaşlık okuryazarlığı
- Kendini yönetme	- İş birliği	- Esneklik	- Bilgi okuryazarlığı
- Kendini düzenleme	- Sosyal farkındalık	- Sorumlu karar verme	- Görsel okuryazarlık
			- Dijital okuryazarlık
			- Sanat okuryazarlığı
			- Kültür okuryazarlığı
			- Sürdürülebilirlik okuryazarlığı
			- Finansal okuryazarlık
			- Veri okuryazarlığı

<https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354> adresinden 21.06.2024 tarihinde erişilmiştir.

Tablo 4 ve 5'te Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programları incelendiğinde, her iki programın da öğrencilere çağdaş zorlukların üstesinden gelebilmeleri için kapsamlı bir beceri seti sunmayı amaçladığı görülmektedir. Bununla birlikte 2024 müfredatı sosyal-duygusal öğrenme ve genişletilmiş okuryazarlık becerileri açısından daha yapılandırılmış ve belirgin bir çerçeve sunmaktadır. Bu değişim, öğrencilere yalnızca bilgi ve beceri kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda onların duygusal zekalarını ve sosyal yetkinliklerini geliştirmeyi amaçladığı görülmektedir. Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nda tavsiye edilen öğretim yöntem ve teknikleri tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6.

Fransa tarih ve coğrafya dersi öğretim programında önerilen öğretim yöntem ve teknikleri

Tarih ve Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda Önerilen Öğretim Yöntem ve Teknikleri	
Yöntem	Teknik
✓ Problem çözme	✓ Münazara
✓ Tartışma	✓ Soru- cevap
✓ Anlatma	✓ Görüş geliştirme
✓ Örnek olay	✓ Beyin fırtınası
	✓ Konuşma halkası

(Ministère de l'Éducation Nationale, 2017; akt Kara, 2022b)

Tablo 6'da belirtildiği üzere, Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nda önerilen öğretim yöntem ve teknikleri, öğrencilerin aktif katılımını ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan çeşitli stratejiler içermektedir. Bu yöntem ve teknikler öğrenci merkezli yaklaşımı teşvik ederek öğrenme sürecini daha etkileşimli ve anlamlı hale getirmede kullanılabilir (Kara, 2022b). Türkiye 2018 sosyal bilgiler müfredatında ise hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılacağına dair net bir belirleme yapılmamış, ancak öğrencilerin akademik gelişimlerini destekleyen yöntem ve tekniklerin kullanılması tavsiye edilmiştir. Güncellenen 2024 müfredatında da doğrudan belirli öğretim yöntem ve teknikleri sunulmamış, ancak öğrencilere çok yönlü düşünme ve öğrenme fırsatları sunan, sadece bireysel başarılarını değil, toplumsal ve küresel sorunlara duyarlılıklarını artıracak yöntem ve tekniklerin kullanılması öğretmenlere tavsiye edilmiştir.

Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler ile Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programları

Bu bölümde Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Fransa'nın 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programlarında yer alan kazanımlar ve beceriler Schwartz Değer Sınıflaması'na göre

kategorilere ayrılmıştır. Bu yöntem her iki ülkenin öğretim programlarında saptanan değerleri karşılaştırarak benzerlikleri ve farklılıkları anlamak için bir çerçeve sunmaktadır.

Tablo 7.

Türkiye sosyal bilgiler ve fransa tarih ve coğrafya dersi öğretim programları beceriler alanında yer alan değerler

Değer Boyutları	Değer Tipleri	Türkiye (2018) (f)	Türkiye (2024) (f)	Fransa (f)
Öz Genişletim	- Güç	2	-	-
	- Başarı	21	12	9
Değişime Açıklık	- Hazcılık	-	-	-
	- Uyarılım	1	-	-
	- Öz Yönelim	1	3	-
Öz Aşkınlık	- Evrenselcilik	1	1	-
	- İyilikseverlik	-	1	-
Muhafazacılık	- Gelenek	-	-	-
	- Uyma	-	1	-
	- Güvenlik	-	-	-
Toplam		26	18	9

Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler ve Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programları beceriler alanından alınan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

Türkiye (2018); öz genişletim değeri başarı kategorisi: “... *Finansal okuryazarlık, dijital okuryazarlık, problem çözme, öz denetim...*”

Türkiye (2024); öz genişletim değeri başarı kategorisi: “... *Bilgi okuryazarlığı, sürdürülebilirlik okuryazarlığı, kendini yönetme, kendini düzenleme...*”

Fransa (2015); öz genişletim değeri başarı kategorisi: “...*Bir dokümanı anlamak ve analiz etmek, dijital dünyada bilgi edinmek...*”

Bu bölümde, Türkiye 2018 ve 2024 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Fransa'nın son sınıf (Troisième 3ème (Ortaokul 4. Sınıf) Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'ndaki değerler tablolar halinde sunulmaktadır. Ancak, bu programlar her iki ülkede farklı sınıf seviyelerine yönelik olduğundan, tablolar ayrı olarak verilmektedir.

Tablo 8.

2018 ve 2024 Türkiye 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler

Değer Boyutları	Değer Tipleri	Türkiye (2018) (f)	Türkiye (2024) (f)
Öz Genişletim	- Güç	-	-
	- Başarı	1	6
Değişime Açıklık	- Hazcılık	-	-
	- Uyarılım	-	-
	- Öz Yönelim	-	-
Öz Aşkınlık	- Evrenselcilik	5	2
	- İyilikseverlik	-	-
Muhafazacılık	- Gelenek	3	1
	- Uyma	-	-
	- Güvenlik	1	1
Toplam		10	10

Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndan alınan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda sunulmaktadır.

Türkiye (2018); öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: “*Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.*”, “*Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.*”

Türkiye (2024); öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: “*Bireysel özelliklere saygı duymanın önemine ilişkin çıkarım yapabilme.*” Muhafazacılık değeri gelenek kategorisi: “*Yakın çevresindeki ortak miras öğelerini tanımanın önemini yorumlayabilme.*”

Tablo 9.

Troisième 3ème (ortaokul 4. sınıf) tarih ve coğrafya öğretim programındaki değerler

Değer Boyutu	Değer Tipleri	Fransa (f)
Öz Genişletim	- Güç	-
	- Başarı	-
Değişime Açıklık	- Hazcılık	-
	- Uyarılım	-
Öz Aşkınlık	- Öz Yönelim	-
	- Evrenselcilik	5
Muhafazacılık	- İyilikseverlik	-
	- Gelenek	1
	- Uyma	-
	- Güvenlik	-
Toplam		6

Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'ndan alınan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda sunulmaktadır.

Fransa (2015); Öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: “*Yahudi ve çingenelerin soykırımı ve diğer azınlıkların zulmü üzerine çalışılır.*” Muhafazacılık değeri gelenek kategorisi “*...Fransız demokrasisinde vatandaşlığın nasıl uygulandığını anlamak.*”

Tablo 10.

2018 ve 2024 Türkiye 5. sınıf sosyal bilgiler ve 2015 Fransa sixième 6ème (ortaokul 1. sınıf) tarih ve coğrafya öğretim programlarındaki değerler

Değer Boyutları	Değer Tipleri	Türkiye (2018) (f)	Türkiye (2024) (f)	Fransa (f)
Öz Genişletim	- Güç	-	-	-
	- Başarı	-	6	-
Değişime Açıklık	- Hazcılık	-	-	-
	- Uyarılım	-	-	-
Öz Aşkınlık	- Öz Yönelim	-	-	3
	- Evrenselcilik	5	7	9
Muhafazacılık	- İyilikseverlik	-	-	-
	- Gelenek	3	2	2
	- Uyma	1	-	-
	- Güvenlik	3	1	-
Toplam		12	16	14

Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler ve 2015 Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programlarından alınan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda sunulmaktadır.

Türkiye (2018); muhafazacılık değeri uyma kategorisi: “*... katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.*”, muhafazacılık değeri güvenlik kategorisi: “*Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar. Mesafeli alışveriş, güvenli internet kullanımı, kimlik hırsızlığı...*”

Türkiye (2024); öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: “*Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme.*” “*Kaynakları verimli kullanmanın doğa ve insanlar üzerindeki etkisini yorumlayabilme.*”

Fransa (2015); öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: “*Mevcut yaşam koşullarını iyileştirmek için birlikte yaşamayı nasıl düzenleyebiliriz?*”, “*Sürdürebilir kalkınmayı nasıl iyileştirebiliriz?*”

Tablo 11.

2018 ve 2024 Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ve 2015 Fransa cinquième 5ème (ortaokul 2. sınıf) tarih ve coğrafya öğretim programlarındaki değerler

Değer Boyutları	Değer Tipleri	Türkiye (2018) (f)	Türkiye (2024) (f)	Fransa (f)
Öz Genişletim	- Güç	-	-	-
	- Başarı	2	4	-
Değişime Açıklık	- Hazcılık	-	-	-
	- Uyarılım	-	-	-
	- Öz Yönelim	-	-	-
Öz Aşkınlık	- Evrenselcilik	3	2	6
	- İyilikseverlik	-	-	2
Muhafazacılık	- Gelenek	6	2	2
	- Uyma	1	-	-
	- Güvenlik	-	-	-
Toplam		12	8	10

Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler ve Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programlarından alınan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda sunulmaktadır.

Türkiye (2018); Muhafazacılık değeri uyma kategorisi: “*Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.*” Öz genişletim değeri başarı kategorisi; “*Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.*” Öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi; “*Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.*”

Türkiye (2024); öz genişletim değeri başarı kategorisi: “*Tasarladığı bir ürün için yatırım ve pazarlama proje önerisi hazırlayabilme.*” Muhafazacılık değeri gelenek kategorisi; “*Kültürel bağlarımızın ve milli değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlayabilme.*”

Fransa (2015); öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: “*... gıda gibi temel kaynakların sağlanmasına katkıda bulunurken, insanlığın bir kısmı hala yetersiz veya kötü beslenmektedir.*” Muhafazacılık değeri gelenek kategorisi “*Feodal toplum, Hristiyanlık dininin dini değerlerini taşıyan bir ortamda, soylu, laik ve dini otoritelerin birlikte hüküm sürdüğü bir yapı inşa eder.*”

Tablo 12.

2018 ve 2024 Türkiye 7. sınıf sosyal bilgiler ve 2015 Fransa quatrième 4ème (ortaokul 3. sınıf) tarih ve coğrafya öğretim programlarındaki değerler

Değer Boyutu	Değer Tipleri	Türkiye (2018) (f)	Türkiye (2024) (f)	Fransa (f)
Öz Genişletim	- Güç	-	-	-
	- Başarı	-	6	1
Değişime Açıklık	- Hazcılık	-	-	-
	- Uyarılım	-	-	-
	- Öz Yönelim	-	-	-
Öz Aşkınlık	- Evrenselcilik	4	2	8
	- İyilikseverlik	-	1	-
Muhafazacılık	- Gelenek	1	1	1
	- Uyma	2	-	-
	- Güvenlik	-	1	-
Toplam		7	11	10

Türkiye 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler ve Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programlarından alınan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda sunulmaktadır.

Türkiye (2018); Öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: *“Arkadaşlarıyla birlikte küresel sorunların çözümüne yönelik fikir önerileri geliştirir.”* Muhafazacılık değeri uyma kategorisi; *“Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.”*

Türkiye (2024); Öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: *“Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme.”*

Fransa (2015); Öz aşkınlık değeri evrenselcilik kategorisi: *“Öğrencileri, küreselleşmenin neden olduğu yeni mekân ve bölge düzenlemelerine duyarlı hale getirmek ve onlarla bu durumun ortaya çıkardığı bazı sorunları ele almak amaçlanmaktadır.”* Öz genişletim değeri başarı kategorisi; *“Bilimsel düşünce gelişimi...”*

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, çalışmada elde edilen bulguların ilgili literatürle karşılaştırılarak tartışılması amaçlanmıştır. Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'ndan elde edilen bulgular, öğretim programının içeriğinin sınıf seviyelerine göre yapılandırıldığını ve başlangıçta tarihsel temalara, ardından coğrafi konulara odaklandığını göstermektedir. Schwartz'ın değer sınıflamasına göre yapılan analiz, programda evrenselcilik değerine sıkça vurgu yapıldığını ortaya koymuştur. Evrenselcilik değeri, eşitlik, adalet, özgürlük, hoşgörü, barış, iş birliği ve insan onuruna saygı gibi temel ilkeleri içermekte ve farklılıklara saygı göstermeyi ve eşitlik ilkesini ön planda tutmaktadır (Schwartz ve ark., 2012). Fransa'nın çok kültürlü ve kozmopolit yapısı göz önüne alındığında, bu vurgunun doğal olduğu söylenebilir.

Ancak, tarihsel temaların ele alınış biçimi, özellikle 1915 Ermeni olaylarına ilişkin bölümler, tek taraflı ve bilimsel nesnellikten uzak olarak ele alındığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, Aydın, Kara ve Tokmak'ın (2023) çalışmalarıyla uyumlu olup, öğretim programlarının tarihsel olayları ele alış biçiminde önyargılı olabileceğini düşündürmektedir. Coğrafya konularının ise daha evrensel bir bakış açısıyla ele alındığı gözlemlenmiştir, bu da coğrafya eğitiminin daha nesnel bir bakış açısıyla oluşturulduğunu göstermektedir.

Tutiaux-Guillon (2022), Fransa'nın kozmopolit yapısına rağmen tarih ve coğrafya öğretim programlarının kültürel çeşitliliği yeterince yansıtmadığını dile getirmiştir. Bu eleştiri, mevcut çalışmanın bulgularını desteklemekte ve öğretim programlarının kültürel çeşitliliği daha kapsayıcı bir şekilde ele alması gerektiğine işaret etmektedir. Knibiehler (2018), programın öğrencilerin siyasi eğitime yönelik içerikler barındırdığını ifade ederken, Kara (2022) tarih içeriklerinin yoğunluğuna dikkat çekmiştir. Araştırma kapsamında incelenen Fransa Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nda tarihsel temalara öncelik verildiği gözlemlenmiş olup, bu durum Knibiehler (2018) ve Kara (2022) bulgularıyla tutarlıdır. Bu bulgular, tarih öğretimine önem verildiğini ve belirli konulara yoğun bir vurgu olduğunu gösterebilir.

Genel olarak, Fransa'nın Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı'nın evrensel değerleri vurgulamakla birlikte, bazı tarihsel konularda taraflı yaklaşımlar sergilediği anlaşılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin belirli siyasi ve ideolojik değerleri benimsemelerini sağlamak amacı taşıyabilir. Knibiehler (2018) de programın siyasi eğitim yönüne dikkat çekmektedir. Tarihsel konularda taraflı yaklaşımlar ve belirli konulara aşırı vurgu öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini engelleyebilir ve öğrencilerin evrensel değerleri benimsemiş, küresel sorunlara duyarlı bireyler olarak yetişmelerini engelleyebilir. Bununla birlikte coğrafya eğitiminin daha objektif ve evrensel değerler çerçevesinde verildiği görülmektedir.

Türkiye 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde, içeriğin Fransa öğretim programına göre daha kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır. Program içeriğinin sınıf seviyelerine göre düzenlendiği, değerler eğitimi ve beceri temelli bir anlayışın hâkim olduğu ve konuların kazanımlar eşliğinde sunulduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler dersi genel anlamda değerler eğitimi ile iç içe geçmiş bir derstir. 2018 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler şu şekildedir; *“vatanseverlik, sorumluluk, çalışkanlık, dürüstlük, aile birliğine önem verme, eşitlik, sevgi, duyarlılık, adalet, dayanışma, estetik, bağımsızlık, barış, saygı, tasarruf, bilimsellik, özgürlük ve yardımseverliktir”*. Türkiye'nin 2018 sosyal bilgiler öğretim programı geniş bir yelpazede değerleri içermektedir. Ancak bu değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı

konusunda etkinlik örneklerine rastlanmamıştır. Türkiye 2018 öğretim programı Schwartz'ın değer sınıflamasına göre incelendiğinde evrenselcilik değerine sıklıkla vurgu yapıldığı ikinci sırada ise en fazla muhafazacılık (gelenekselcilik) değerine yer verildiği görülmüştür. Gelenekselcilik değeri, geçmişten gelen normlara, inançlara ve uygulamalara saygı duymayı ve bunları korumayı içerir (Schwartz ve ark., 2012). Bu durum 2018 sosyal bilgiler öğretim programında evrensel ve geleneksel değerlere önem verildiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, içeriğinin yoğunluğu açısından 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Fransa 2015 Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı ile karşılaştırıldığında belirgin bir fark göstermektedir. 2024 programı, sınıf seviyelerine göre düzenlenmiş olup, değerler eğitimi ve beceri temelli bir yaklaşıma sahiptir. Konular, kazanımlar eşliğinde sunulmuş ve programın farklı olarak öğrenme çıktıları, süreç bileşenleri, içerik çerçevesi, öğrenme kanıtları, öğrenme-öğretme yaşantıları, farklılaştırma ve öğretmen yansıtmaları gibi başlıklara yer verdiği gözlemlenmiştir. Bu başlıklar altında, öğrenme alanlarının zenginleştirildiği ve kazandırılmak istenen beceri ve değerlerin etkinlik örnekleri ve çeşitli tavsiyelerle desteklendiği anlaşılmaktadır.

Güncellenen öğretim programı, öğrenci farklılıklarına odaklanmış ve öğretmenlere çeşitli etkinlik örnekleri sunmuştur. Programda yer alan değerler, “adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük, sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik” gibi milli, manevi ve evrensel değerlerle uyumlu öğelerden oluşmaktadır. Bu değerlerin uygun içerik, materyal ve yöntemlerle desteklenerek öğretim uygulamaları ile bütünleştirilmesi tavsiye edilmiştir.

Türkiye 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Schwartz'ın değer sınıflamasına göre incelendiğinde, programın sıklıkla özgenişletim değer boyutu altında yer alan başarı kategorisine vurgu yaptığı, ikinci olarak ise evrenselcilik değerine yer verdiği görülmektedir. Başarı değeri, bireylerin sosyal kabul ve saygınlık kazanma arzusu ile ilgilidir ve kişisel hedeflere ulaşma, yüksek performans sergileme ve yeteneklerini kanıtlama çabalarını içerir. Bu değer, bireylerin toplumda olumlu bir yer edinmelerini ve başkaları tarafından takdir edilmelerini sağlar (Schwartz ve ark., 2012).

2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin kendilerini ve içinde yaşadıkları toplumu tanımalarına, anlamalarına ve aktif birer birey olarak topluma katkıda bulunmalarına rehberlik edilerek toplumsal hayata uyum sağlayabilecek şekilde çok yönlü gelişimleri desteklenmektedir” ifadesi, programda başarı değerine verilen önemi açıklamaktadır. Bu ifade, öğrencilerin sosyal kabul görme ve toplumda saygınlık kazanma arzusunu destekleyerek, çalışmanın bulgularında başarı değerinin ön plana çıkma nedenini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, başarı değerine verdiği önemle, öğrencilerin kişisel ve sosyal hedeflerine ulaşmalarına rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin çok yönlü gelişimini desteklemekte ve onların topluma aktif ve katkıda bulunan bireyler olarak katılmalarını sağlamaktadır.

Türkiye'nin 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı beceriler alanı ile Fransa'nın Tarih ve Coğrafya Öğretim Programı beceriler alanı incelendiğinde Schwartz'ın değer sınıflamasında başarı kategorisinde en fazla değer öz genişletim değeri olduğu görülmektedir. Her iki ülkenin öğrencilerine, özellikle bilgi edinme yöntemleri konusunda; kaynakların güvenilirliği, bilginin nasıl edinileceği ve edinilen bilginin bir beceriye nasıl dönüştürüleceği konularında beceriler kazandırmayı planladığı ve bu sayede öğrencilerin bilgi edinme sürecinin yanı sıra bu bilgiyi uygulama ve analiz etme süreçlerinde de başarılı olmalarının hedeflendiği söylenebilir. Miller, Kraus ve Veltkamp (2005) tarafından yapılan çalışmada, değerler eğitimi programının öğrencilerin sosyal yeterliliklerinde ve akademik başarılarında artış sağladığı sonucuna varılmıştır. Araştırmanın bulguları ve sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir.

- ✓ Değerlerin bu boyutlara ve türlere göre sınıflandırılması, insan davranışını yönlendiren çeşitli motivasyonların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Eğitim bağlamında, bu değerlerin müfredata entegre edilmesi, öğrencilerin dengeli gelişimini teşvik edebilir.
- ✓ Değer eğitimi, öğrencilerin akademik performansını iyileştirme kapasitesine sahiptir. Bu, öğrencilerin öğrenme sürecinde daha iy motive olabilecekleri ve akademik başarılarını artıracabilecekleri anlamına gelmektedir (Benninga ve ark., 2003; Duer ve ark., 2001). Öğretim programlarında değerler eğitiminin entegre edilmesi sayesinde öğrenci başarıları artabilir.

- ✓ Değer eğitimi sayesinde öğrenciler akademik başarının yanı sıra empati, iş birliği ve iletişim gibi sosyal beceriler de geliştirebilir (Miller ve ark., 2005). Bu nedenle toplumsal sorumluluklarının farkında, bilinçli ve aktif bireyler yetiştirmek için değerler eğitiminden faydalanılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, V., Tokmak, A. & Kara, İ. (2021). Sosyal bilgiler ders kitaplarının küresel sorunlar açısından incelenmesi: Fransa ve Türkiye örneği. *Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 266-289. <https://doi.org/10.29329/jirte.2021.408.6>
- Altun, R. (2015). “Fen lisesi ve imam hatip lisesi öğrencilerinin değer yönelimleri (Samsun örneği)”. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2), 195-224. <https://dergipark.org.tr/en/pub/guifd/issue/29295/313634>
- Altunay, E., & Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(1), 5-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuvey/issue/10329/126616>
- Aydın, M., Kara, İ. ve Tokmak, A. (2023). Examination of French Secondary School History-Geography Teaching Programmes. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(4),1190-1212. <https://doi.org/10.34056/aujef.1229676>
- Benninga, J. S., Berkowitz, M. W., Kuehn, P., & Smith, K. (2003). The relationship of character education implementation and academic achievement in elementary schools. *Journal of Research in Character Education*, 1(1), 19-32. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/255629216>
- Creswell, J. W. (1998). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions. Thousand Oaks, CA: Sage Pub. <https://cir.nii.ac.jp/crid/1571980074750071040>
- Çetin, Ş., (2015). Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği (MDÖTÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (MDÖTÖ). *Electronic Turkish Studies*, 10(11). DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8631>
- Demirutku, K., & Sümer, N. (2010). Temel değerlerin ölçümü: Portre değerler anketinin Türkçe uyarlaması. *Türk psikoloji yazıları*, 13(25), 17-25. <https://tr-scales.arabpsychology.com/wpcontent/uploads/pdf/portre-degerler-anketi-toad.pdf>
- Duer, M., Parisi, A., & Valintis, M. (2002). *Character education effectiveness* (Master Theses, Saint Xavier University). Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED471100>
- Küçük, N. (2016). Schwartz'ın değer yönelimleri ölçeği ile Türkiye'deki öğrenciler üzerine yapılmış olan bazı araştırma bulgularının değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 280-296. <https://dergipark.org.tr/en/pub/abuhsbd/issue/32967/366361>
- Kara, İ., Aktaş, V. & Yaman, T. (2021). Fransa ders kitaplarında yer alan görsellerin toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelenmesi: Ortaokul tarih ve coğrafya dersi örneği. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 98-118. <https://doi.org/10.38015/sbyy.931674>
- Kara, İ. (2022a). *Fransa'daki Ortaokullarda Vatandaşlık Eğitiminin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kara, İ. (2022b, Şubat). *Fransa'da sosyal bilgiler dersi kapsamında okutulan tarih coğrafya öğretim programının incelenmesi* [Öz]. 4. Ayasofya Uluslararası Multidisipliner Bilimsel Araştırmalar Kongresinde sunulan bildiri. İstanbul.
- Kara, İ. & Tokmak, A. (2023). Fransa sosyal bilgiler dersi öğretim programının laiklik açısından incelenmesi. *Journal of History School*, 63, 664-687. <http://dx.doi.org/10.29228/joh.68431>
- Knibiehler, Y. (2018). Les finalités de l'enseignement de l'histoire-géographie dans le deuxième degré. *Revue Française de Pédagogie*, 38, 5-9. <https://doi.org/10.3406/rfp.1977.1629>
- Lebrun, J. & Niclot, D. (2012). La problématisation des apprentissages en enseignement de l'histoire géographique: quels cadres de référence, quels fondements? *Nouveaux Cahiers de la Recherche en Éducation*, 15(1), 3-4. <https://doi.org/10.7202/1013375ar>
- Ministère de l'Éducation Nationale (2007). *Image de la discipline et pratiques d'enseignement en histoire, géographie et éducation civique au collège. Les dossiers évaluations et statistiques*. Paris: Publication de la DEPP.
- Marchand, P. (2002). Sur l'histoire de l'enseignement de l'histoire. *Histoire de l'éducation*, 93, 37-57. <https://doi.org/10.4000/histoire-education.273>
- MEB, (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- MEB, (2024). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı* (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6, ve 7. sınıflar). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- Miller, T. W., Kraus, R. F., & Velkamp, L. J. (2005). Character education as a prevention strategy in school-related violence. *Journal of Primary Prevention*, 26 (5), 455-466. Retrieved from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-0-387-77119-9_19
- Ministère Français De L'éducation Nationale (2021). *Organisation de l'école*. <https://www.education.gouv.fr/organisation-de-l-ecole-12311>

- Ministère Français De L'éducation Nationale (2020). *Programme d'enseignement de l'histoire et de la géographie*. <https://www.education.gouv.fr/au-bo-special-du-26-novembre-2015-programmes-d-enseignement-de-l-ecole-elementaire-et-du-college-3737>
- Sak, R., Şahin Sak, İ.T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Schwartz, S. H. (2015). *Basic individual values: Sources and consequences*. In D. Sander & T. Brosch (Eds.), *Handbook of value*. Oxford: Oxford University Press.
- Schwartz, S.H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A., Verkasalo, M., Lönnqvist, J.E., Demirutku, K., Dirilen-Gümüş, Ö., & Konty, M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of personality and social psychology*, 103, 663-688. https://www.researchgate.net/profile/Shalom_Schwartz
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25(1), 1-65. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
- Todorov, N. P. (2022). Histoire-géographie, géographie historique et histoire géographique dans l'enseignement secondaire. *Revue de Géographie Historique*, 1, 2-7. <https://doi.org/10.4000/geohist.3197>
- Tutiaux Guillon, N. (2022). Enseigner l'histoire-géographie pour introduire à la diversité? Opportunités, difficultés, résistances. *OpenEdition*, 15, 251-265.
- Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz Değer Sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 1-15. <https://dergipark.org.tr/en/pub/zgefd/issue/47945/606592>